

Качанова Вікторія Сергіївна

слухач магістратури Навчально-наукового інституту
заочного навчання та підвищення кваліфікації

Науковий керівник – к.ю.н., суддя Голобутовський Р.З.

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Ефективність державного управління, його здатність до модернізації значною мірою залежить від рівня комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства. Важлива роль при цьому відводиться громадському контролю, який у цивілізованому суспільстві є невід'ємним елементом системи державно-владних, громадських, гуманітарних та інших відносин. Проблема громадського контролю є надзвичайноактуальною для України, адже на сьогодні влада, фактично вільна від нього, є безвідповідальною та не забезпечує повною мірою дотримання норм закону.

Проблеми громадського контролю, як важливого чинника демократизації державного управління, досліджували у своїх наукових роботах О. Андрійко, О. Батанов, З. Гладун, І. Когут, І. Кресіна, О. Лазор, М. Лациба, Н. Мішина, В. Нанівська, В. Нікітін, О. Орловський, В. Рубцов, Ю. Савко, С. Саханенко, С. Телешун, А. Ткачук, Т. Яременко та інші.

Громадський контроль – один із видів соціального контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян та самими громадянами. Він є важливою формою реалізації демократії і способом залучення населення до управління суспільством та державою.

До громадського контролю найчастіше відносять контроль з боку різних громадських об'єднань, профспілок, політичних партій, рухів, засобів масової інформації та інших утворень, а також контроль з боку окремих громадян, спрямованих на захист своїх особистих прав або прав інших осіб.

Суб'єктами громадського контролю виступають громадяни, загальні збори громадян, громадські інспекції, громадські організації та політичні партії, профспілки, громадські ради при органах державної влади та інші учасники громадянського суспільства [2, с. 10]. Громадський контроль здійснюється інституційними структурами громадянського суспільства, а також окремими людьми, які проявляють громадську свідомість і активність [4, с. 59].

Завдання громадського контролю полягає у тому, щоб не допустити дій контрольованих суб'єктів за межами законності та правопорядку, попередити можливі відхилення від намічених цілей, а також інтересів суспільства та його суб'єктів, а у разі появи цих відхилень – усунути їх негативні наслідки [5].

Для здійснення громадського контролю, як правило, створюються:

- громадські ради при органах державної влади та місцевого самоврядування;

- інститути уповноважених з прав людини (місцеві, регіональні та загальнонаціональний омбудсмен);

- асоціації споріднених структур, які здійснюють громадський контроль.

В Україні сьогодні відсутній спеціальний закон про громадський контроль. Його нормативну базу складають окремі норми Конституції України та інших законів. Так, згідно із ст. 5 і 38 Конституції України, народ є носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні, яку він здійснює безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами.[1]

В Україні нормативними документами передбачено достатню кількість різноманітних форм участі громадян у формуванні державної політики, зокрема Законами України «Про об'єднання громадян», «Про соціальний діалог в Україні», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про інформацію», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про організації роботодавців», «Про органи самоорганізації населення», «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», «Про благодійництво та благодійні організації», «Про волонтерську діяльність», «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про соціальні послуги», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Разом з правовим унормуванням методів взаємодії з громадськістю, влада намагається формалізувати їх використання. Так, до практики громадських слухань, як механізму залучення до обговорення суспільних проблем широкого кола громадськості, звертаються, як правило, або формально, або у випадках, коли питання, що розглядається, викликає широкий резонанс. Такий стан справ є наслідком недосконалості технологічного процесу ухвалення рішень за допомогою проведення громадських слухань. Зокрема, більшість статутів територіальних громад, або положень про проведення слухань не мають чіткого визначення механізму впровадження в життя результатів громадських слухань. Досить часто перешкодами для проведення громадських слухань є низька матеріально-технічна база або недостатній рівень поінформованості населення.

Ключовою проблемою є низька громадянська активність, неспроможність проконтролювати виконання ухвалених рішень.

Досить дієвими формами налагодження двостороннього зв'язку із громадськістю при виробленні та реалізації державної політики є електронні консультації та «гарячі» телефонні лінії. Актуальність та ефективність цих форм зумовлені їх доступністю для громадян, а також відсутністю обмежень часовими рамками та місцем проведення. Використання таких форм двостороннього зв'язку потребує значно менших матеріальних витрат і організаційних заходів. Формуванню нових стандартів відкритості органів влади має

сприяти і ухвалений Закон «Про доступ до публічної інформації» [3].

Отже, громадський контроль, що являє собою вид соціального контролю, є комплексом різних заходів, який здійснюють громадяни, інститути громадянського суспільства (політичні партії, профспілки, ЗМІ, громадські об'єднання) зі спостереження та перевірки діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з метою примусу влади до виконання норм законів, відповідального та компетентного виконання своїх обов'язків.

Причини слабого розвитку громадського контролю полягають, по-перше, у відсутності механізмів прозорості в діяльності влади; по-друге, фактичній відсутності соціальної бази інституту громадського контролю – середнього класу; по-третє, елементарним браком знань про сутність, форми, методи, інструменти та особливості застосування громадського контролю. Таким чином, формування та функціонування ефективної держави, про що говорять представники усіх політичних сил країни – як провладних, так і опозиційних – об'єктивно вимагає встановлення громадського контролю, що дозволить владі компетентно виконувати свої обов'язки та враховувати інтереси громадян.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і доп.) // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / уклад. : Е.А. Афонін, Л.В. Гонюкова, Р.В. Войтович. – К., 2005. – 250 с.
3. Енциклопедія державного управління : у 8-ми т. – К. : НАДУ 2011. – Т 1: Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В.М. Князев (співголова), І.В. Розпутенко (співголова) та ін., 2011. – 748 с.
4. Крупник А.С. Громадський контроль : сутність та механізми здійснення / А.С. Крупник // Теоретичні та прикладні питання державотворення : On-line збірник наук. праць ОРІДУ НАДУ при Президентіві України. – Вип. № 1. – 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://novyi-stryi.at.ua/gromkontrol/KRUPNYK_A_pro_grom_kontrol.pdf.
5. Латишева В.В. Громадські слухання як механізм громадського контролю за якістю управлінських послуг / В.В. Латишева // Державне будівництво. – № 2. – 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-2/doc/3/08.pd>.